

Fimmtudaginn 9. desember 1993.

Nr. 479/1990. **Protabú Kjötmiðstöðvarinnar hf.**

(Viðar Már Matthíasson hrl.)

gegn

Nóa - Síriusi hf.

(Gestur Jónsson hrl.).

Gjaldþrotaskipti. Riftun.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Hrafn Bragason, Guðrún Erlendsdóttir, Hjörtur Torfason og Pétur Kr. Hafstein og Guðmundur Jónsson, fyrrverandi hæstaréttardómari.

Áfrýjandi skaut máli þessu til Hæstaréttar með stefnu 21. desember 1990. Hann gerir eftirfarandi dómkröfur:

1. Að rift verði með dómi greiðslu á hluta skuldar Kjötmiðstöðvarinnar hf. við stefnda, sem fram fór 9. ágúst 1988 með afhendingu þriggja víxla, að fjárhæð 290.966 krónur pr. 22. september 1988, 290.966 krónur pr. 29. september 1988 og 393.646 krónur pr. 20. ágúst 1988, svo og með afhendingu þriggja víxla, sem fram fór 22. ágúst 1988, að fjárhæð 235.020,50 krónur pr. 17. ágúst 1988, 477.270 krónur pr. 19. ágúst 1988 og 477.270 krónur pr. 2. september 1988, en fjárhæð víxla þessara er samtals 2.165.138,50 krónur.

2. Að stefndi verði dæmdur til að greiða áfrýjanda neðangreindar fjárhæðir:

Aðallega 2.165.138,50 krónur með dráttarvöxtum af 975.578 krónum frá 9. ágúst 1988 til 22. sama mánaðar, en af 2.165.138,50 krónum frá þeim degi til greiðsludags samkvæmt 9., 10., 12. og 14. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 og 4. og 5. gr. laga nr. 67/1989 um breytingu á þeim lögum. Þess er krafist, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 9. ágúst 1989.

Til vara 2.078.129 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga af 1.118.197 krónum frá 14. júlí 1988 til 23. ágúst sama ár, af 1.511.483 krónum frá þeim degi til 5. september sama ár, en af 2.078.129 krónum frá þeim degi til greiðsludags.

Til þrautavara krefst áfrýjandi þess, að stefndi verði dæmdur til að greiða sér 918.079 krónur með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá 1. september 1988 til greiðsludags. - Um vara- og þrautavarakröfur er vísað til sömu ákvæða í vaxtalögum og gert er í aðalkröfu.

Loks krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst aðallega staðfestingar hins áfrýjaða dóms og málskostnaðar úr hendi áfrýjanda fyrir Hæstarétti. Til vara krefst hann þess, að dómkrafa áfrýjanda verði lækkuð verulega og einungis dæmdir vextir af almennum óbundnum sparisjóðsreikningum hjá bönkum og sparisjóðum frá þingfestingardegi til greiðsludags.

Málavöxtum er lýst í hinum áfrýjaða dómi.

Fallist er á það með héraðsdómara, að víxlar þeir, sem hér um ræðir, hafi verið notaðir til að grynna á skuldum Kjötmiðstöðvarinnar hf. við stefnda, og sé hér því um að ræða greiðslu skuldar í skilningi 1. mgr. 54. gr. þágildandi gjaldþrotalaga nr. 6/1978. Þá verður einnig að telja, að greiðsla skuldar með víxlum, samþykktum af þriðja aðila, sé að jafnaði óvenjulegur greiðslueyrir í skilningi sömu lagagreinar. Breytir það ekki þessari niðurstöðu, þótt af bréfi Verslunarráðs Íslands 15. mars 1990 megi ef til vill ráða, að á undanförunum árum hafi orðið algengt, að smásalar greiði vörur sínar á þennan hátt.

Kjötmiðstöðin og stefndi höfðu átt í viðskiptum allt frá árinu 1978, en 1985 var stofnað hlutafélagið Kjötmiðstöðin. Í kringum 1980 gerðist Kjötmiðstöðin aðili að Innkaupasamtökum matvörukaupmanna, IMA, þar sem hún var félagi til áramóta 1987/1988. Á þeim tíma voru úttektir Kjötmiðstöðvarinnar hf. greiddar með víxlum, samþykktum af IMA, en samtökin greiddu á þennan hátt fyrir alla sína félagsmenn. Árið 1988 fram til gjaldþrots Kjötmiðstöðvarinnar hf. var um venjuleg reikningsviðskipti að ræða, og átti fyrirtækið að greiða stefnda úttekt hvers mánaðar fyrir lok næsta mánaðar. Greiðslur fóru aldrei fram á réttum tíma. Í héraðsdómi er greint frá því, að á þessu tímabili greiddi fyrirtækið einungis til stefnda 140.754,85 krónur með innborgun í banka. Aðrar greiðslur fóru fram á þann veg, að úttektir stefnda á veitingum hjá fyrirtækinu Veitingamanninum, sem þá var í eigu Kjöt-

miðstöðvarinnar hf., voru færðar síðarnefnda fyrirtækinu til tekna. Þegar Kjötmiðstöðin hf. afhenti stefnda fyrri víxlana, sem um getur í málinu, afhenti fyrirtækið einnig skuldabréf með sjálfskuldar-ábyrgð þess. Stefndi gat ekki selt þetta skuldabréf þrátt fyrir ítrekaðar tilraunir og skilaði því þess vegna aftur.

Ekki er fram komið, að aðilar hafi samið fyrir fram um að greiða skuld sína með víxlum, samþykktum af þriðja aðila, og telja verður ósannað, að þetta hafi mátt virðast venjulegur greiðslueyrir í viðskiptum aðila. Ber því samkvæmt 54. gr. laga nr. 6/1978 að rifta þeim greiðslum Kjötmiðstöðvarinnar hf. til stefnda, sem greiddar voru með víxlum í júlí og ágúst 1988. Samkvæmt 62. gr. sömu laga ber því að dæma stefnda til að greiða áfrýjanda þann hluta fjárhæða víxlanna, sem svarar til þess, er greiðslurnar hafa orðið honum að notum.

Eins og fram kemur í héraðsdómi, héldu viðskipti aðila áfram eftir afhendingu hinna umdeildu víxla. Nam vöruúttekt Kjötmiðstöðvarinnar hf. hjá stefnda frá 5. júlí þar til í september, þegar greiðslustöðvun tók gildi, samtals 1.160.049,22 krónum. Við sölu á víxlunum fékk stefndi í sinn hlut 2.078.129 krónur. Mismunur þessara fjárhæða er 918.079 krónur, sem er þrautavarakrafa áfrýjanda, og er hún samkvæmt framansögðu tekin til greina. Fjárhæðin beri vexti af almennum óbundnum sparisjóðsreikningum hjá bönkum og sparisjóðum frá 1. september 1988 til þingfestingardags, 14. september 1989, en dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags. Dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 14. september 1990.

Stefndi greiði áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals 300.000 krónur, og hefur þá ekki verið tekið tillit til virðisaukaskatts.

D ó m s o r ð:

Rift er greiðslu á hluta skuldar Kjötmiðstöðvarinnar hf. við stefnda, Nóa-Síríus hf., sem fram fór 9. ágúst og 22. ágúst 1988 með afhendingu sex víxla, samtals að fjárhæð 2.165.138,50 krónur.

Stefndi greiði áfrýjanda, þrotabúi Kjötmiðstöðvarinnar hf., 918.079 krónur með vöxtum af almennum óbundnum spari-

sjóðsreikningum hjá bönkum og sparisjóðum frá 1. september 1988 til 14. september 1989, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 14. september 1989 til greiðsludags.

Stefndi greiði áfrýjanda málskostnað í héraði og fyrir Hæstarétti, samtals 300.000 krónur.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 26. október 1990.

Mál þetta, sem tekið var til dóms að loknum munnlegum málflutningi 2. október 1990, hefur Hlökkver Kjartansson hdl., kt. 160848-2009, skiptastjóri, f. h. þrotabús Kjötmiðstöðvarinnar hf., kt. 460286-1909, höfðað fyrir bæjarþinginu með þingfestingu stefnu 14. september 1989 á hendur Nóa-Síríusi hf., kt. 490269-7039, Barónsstíg 2, Reykjavík.

Stefnandi gerir eftirfarandi dómkröfur:

1. Að rift verði með dómi greiðslu á hluta skuldar Kjötmiðstöðvarinnar hf. við stefnda, sem fram fór 9. ágúst 1988 með afhendingu þriggja víxla. Tveir víxlanna voru að fjárhæð 290.966 kr. á gjalddaga 22. og 29. 9. 1988 og hinn þriðji, að fjárhæð 393.646 kr., á gjalddaga 20. 8. 1988. Einnig verði rift greiðslu, sem fram fór 22. 8. 1988 með afhendingu þriggja víxla, víxils, að fjárhæð 235.020,50 kr., á gjalddaga 17. 8. 1988 og tveggja víxla, að fjárhæð 477.270 kr., á gjalddaga 19. 8. og 2. 9. 1988. Fjárhæð þessara víxla er samtals 2.165.138,50 krónur.

2. Að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda framangreindar fjárhæðir, samtals 2.165.138,50 kr., með dráttarvöxtum af 975.578 kr. frá 9. 8. 1988 til 22. 8. 1988, en af 2.165.138,50 kr. frá þeim degi til greiðsludags skv. 9., 10., 12. og 14. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 og 4. og 5. gr. laga nr. 67/1989 um breytingu á þeim lögum. Gerð er sú krafa, að dæmt verði, að dráttarvextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 9. 8. 1989, sbr. 12. gr. nefndra laga.

3. Að stefnda verði dæmt að greiða stefnanda málskostnað samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands að viðbættum virðisaukaskatti, og beri málskostnaðarupphæðin dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga frá 15. degi eftir dómsuppkvaðningu til greiðsludags.

Stefndi krefst aðallega sýknu af öllum kröfum stefnanda, en til vara, að dómkrafa stefnanda verði lækkuð verulega og einungis dæmdir vextir af almennum óbundnum sparisjóðsreikningum hjá viðskiptabönkum og sparisjóðum frá þingfestingardegi til greiðsludags.

Þá krefst stefndi málskostnaðar samkvæmt gjaldskrá Lögmannafélags Íslands eða samkvæmt mati dómsins í báðum tilvikum.

Málsatvik.

Hlutafélagið Kjötmiðstöðin var stofnað í desember 1985. Félagið rak smásöluverslun frá 1986 að Laugalæk 4 í Reykjavík, síðan einnig að Garðatorgi 1 í Garðabæ og um tíma að Hamraborg 14 í Kópavogi. Stefndi, Núi-Síríus hf., er iðnfyrirtæki, sem framleiðir og selur ýmsar vörur, aðallega sælgæti. Stefndi seldi Kjötmiðstöðinni hf. framleiðsluvörur sínar.

Fram til áramóta 1987/1988 sendi stefndi reikninga vegna vörukaupa Kjötmiðstöðvarinnar hf. til Innkaupasambands matvörukaupmanna, IMA, sem félagið var aðili að, og voru reikningarnir greiddir stefnda með víxlum, samþykktum af IMA.

Í byrjun árs 1988 gekk Kjötmiðstöðin hf. úr IMA, en hélt áfram viðskiptum við stefnda. Var um reikningsviðskipti að ræða, og stofnaði stefndi í bókhaldi sínu reikninga fyrir hverja verslun. Stefndi sendi Kjötmiðstöðinni hf. reikningsyfirlit í lok hvers mánaðar. Úttektir hvers mánaðar skyldi greiða fyrir lok næsta mánaðar.

Kjötmiðstöðin hf. var svo til skuldlaus við stefnda í upphafi árs 1988, en í lok apríl skuldaði félagið stefnda samtals 1.062.066,30 kr. Hinn 5. júlí 1988, þegar stefnda voru afhentir þrír af þeim víxlum, sem deilt er um í málinu, var skuldin orðin 1.877.054,85 krónur.

Frá áramótum 1987/1988 og til 5. júlí 1988 er eftirfarandi tekjufærslur að finna á reikningsyfirlitum stefnda vegna viðskipta við verslanir Kjötmiðstöðvarinnar hf.: greiðsla á víxli frá IMA 17. janúar vegna vörusölu 1987, 124.876,70 kr., inn lagðar vörur til stefnda fyrir samtals 1.155.342,34 kr. Hinn 17. janúar voru Kjötmiðstöðinni hf. færðar til tekna á viðskiptareikningi verslunarinnar að Hamraborg 14 133.605 kr. vegna vöruúttekta stefnda hjá fyrirtækinu Veitingamanninum, sem þá var í eigu Kjötmiðstöðvarinnar hf. Af sömu ástæðu voru stefnda færðar til tekna 28. febrúar 106.070,52 kr. á sama reikningi og sama dag 15.335,48 kr. á reikningi verslunarinnar að Garðatorgi 1. Þessar færslur voru auðkenndar sem INN-BORGUN BANKI. Auk þessa var tekju megin á reikningi verslunarinnar að Hamraborg 1 millifærsla 27. janúar, 10.343,84 kr. Sá reikningur var gerður upp 28. febrúar, en þá hafði Kjötmiðstöðin hf. hætt rekstri verslunarinnar. Á þessu tímabili greiddi Kjötmiðstöðin hf. stefnda með innborgunum í banka 140.754,85 kr.

Stefndi sendi Kjötmiðstöðinni hf. orðsendingar hver mánaðamót um að greiða skuld sína, en ekki var um aðrar innheimtuaðgerðir að ræða.

Hinn 5. júlí afhenti Hrafn Bachmann, framkvæmdastjóri Kjötmiðstöðvarinnar hf., stefnda þrjá víxla og eitt skuldabréf. Einn víxlanna var að fjárhæð 235.020,50 kr., samþykktur af nýjum eigendum Veitingamannsins, fyrirtækis, sem Kjötmiðstöðin hf. hafði þá selt, til greiðslu 17. ágúst

1988. Tveir víxlanna voru að fjárhæð 477.270 kr., samþykktir af Hótel Íslandi til greiðslu 19. ágúst og 2. september 1988. Skuldabréfið var að fjárhæð 862.000 kr., út gefið af Benedikt K. Bachmann. Viðskiptabréfin voru því samtals að fjárhæð 2.051.560,50 kr.

Stefndi seldi Landsbanka Íslands víxlana 14. júlí, og var andvirði þeirra, 1.118.197 kr., lagt inn á reikning stefnda. Stefndi færði Kjötmiðstöðinni hf. andvirði víxlanna til tekna 22. ágúst 1988 á viðskiptareikningi verslunarinnar að Garðatorgi 1, þannig, að nafnverð víxlanna var fært tekju megin, en afföll og kostnaður skulda megin.

Stefnda tókst hins vegar ekki að selja skuldabréfið, og var það afhent Hrafní Bachmann 10. ágúst 1988.

Um mánaðamót júlí/ágúst fékk stefndi afhenta þrjá víxla frá Kjötmiðstöðinni hf., samtals að fjárhæð 975.578 kr. Einn víxlanna var að fjárhæð 393.646 kr., samþykktur af Brauðbæ, til greiðslu 20. ágúst 1988. Stefndi setti víxlinn til innheimtu, og var hann greiddur 23. ágúst. Andvirði hans að fráðregnum kostnaði banka var 393.286 kr. Stefndi færði Kjötmiðstöðinni hf. víxilfjárhæðina til tekna 9. ágúst 1988 með tekjufærslu á tveimur viðskiptareikningum.

Tveir víxlanna voru að fjárhæð 290.966 kr., samþykktir af Hótel Íslandi, til greiðslu 22. og 29. september 1988. Víxlana seldi stefnandi Landsbanka Íslands 5. september, og var andvirði þeirra, 566.646,40 kr., lagt inn á reikning stefnda í bankanum. Stefndi færði Kjötmiðstöðinni hf. nafnverð víxlanna til tekna 9. ágúst 1988.

Þegar stefndi bókaði fyrst greiðslur vegna víxlanna 9. ágúst, var skuldin á viðskiptareikningunum orðin 2.183.545,39 kr. Hinn 31. ágúst, þegar andvirði allra víxlanna hafði verið fært Kjötmiðstöðinni hf. til tekna, var skuldastaðan 448.987,09 kr.

Kjötmiðstöðin hf. keypti vörur af stefnda með sama hætti og áður, eftir að víxlarnir höfðu verið afhentir, og nam vöruúttektin 1.241.643,72 kr. mánuðina júlí, ágúst og september. Í lok september skuldaði Kjötmiðstöðin hf. stefnda 356.654.84 kr. að viðbættu andvirði 200.000 króna tékka, sem reyndist innstæðulaus og fékkst ekki greiddur.

Á stjórnarfundum Kjötmiðstöðvarinnar hf. 22. september 1988 var samþykkt að óska eftir greiðslustöðvun féluginu til handa. Var Kjötmiðstöðinni hf. heimiluð greiðslustöðvun með úrskurði skiptaréttar Garðakaupstaðar, upp kveðnum 29. september, á grundvelli beiðni, sem móttækin var 26. sama mánaðar. Félagið var síðan tekið til gjaldþrotaskipta með úrskurði sama réttar, upp kveðnum 10. nóvember 1988.

Í búið var lýst kröfum, samtals að fjárhæð um 525 milljónum króna, en sumum kröfum þó lýst oftár en einu sinni. Skiptastjóri telur eignir, gróft áætlað, vera að verðmæti um 90-120 milljónir króna.

Málsástæður og lagarök.

Stefnandi reisir riftunarkröfu sína aðallega á 1. tl. 54. gr. 1. nr. 6/1978 og endurgreiðslukröfu á 62. gr. sömu laga.

Stefnandi kveður Kjötmiðstöðina hf. hafa stofnað til verulegra skulda við stefnda. Er í óefni hafi verið komið, hafi verið gripið til þess ráðs að greiða stefnda hluta skuldarinnar með framangreindum víxlum, tveimur til þremur mánuðum fyrir frestdag, sem hafi verið 26. september 1988. Greiðslu skuldarinnar kveður stefnandi hafa verið ívilnandi fyrir stefnda á kostnað annarra kröfuhafa. Ekki sé minnsta ástæða til að ætla, að samið hafi verið um greiðslu skuldarinnar með þessum hætti, áður en til hennar var stofnað. Þá hafi stefnda í öllum tilvikum verið greitt með óvenjulegum greiðslueyri miðað við fjárhagsstöðu Kjötmiðstöðvarinnar hf. á þessum tíma, enda verði engan veginn sagt, að greiðslan hafi verið venjuleg eftir atvikum.

Stefnandi telur, að þar sem víxlarnir eða andvirði þeirra hafi orðið eign stefnanda, sbr. 25. gr. 1. nr. 6/1978, beri að rifta greiðslunum og dæma stefnda til að greiða stefnanda stefnukröfurnar. Riftunarkröfuna reisir stefnandi einnig sjálfstætt á ákvæði 61. gr. 1. nr. 6/1978 og endurgreiðslukröfu þá á 63. gr. sömu laga.

Stefnandi kveður allar greiðslurnar hafa leitt til skerðingar á rétti sumra kröfuhafa og haft í för með sér ótilhlýðilega mismunun kröfuhafa. Ráðstöfun víxlanna hafi því verið gróft brot á jafnræðisreglum gjaldþrotalaga og refsiverðar.

Stefnandi telur ljóst, að Kjötmiðstöðin hf. hafi verið ógjaldfær á því tíma-marki, þegar víxlunum var ráðstafað. Þá telur stefnandi stefnda hafa verið grandsaman vegna þess, hvenær greitt var og með hvaða hætti var greitt.

Kröfur stefnanda miðast við höfuðstól umræddra víxla auk dráttarvaxta frá þeim dögum, þegar Kjötmiðstöðinni hf. voru færðar víxilfjárhæðirnar til tekna í bókhaldi stefnda. Stefnandi telur þær fjárhæðir nema því tjóni, sem þrotabúið hafi orðið fyrir með greiðslum þessum til stefnda.

Málsástæður stefnda, er lúta að 1. tl. 54. gr. 1. nr. 6/1978, eru þessar: Stefnandi telur, að þær ráðstafanir, sem stefnandi freistar að fá rift, hafi alls ekki verið greiðsla skuldar í skilningi greinarinnar, heldur þáttur í venjulegum viðskiptum aðila. Þessu til stuðnings bendir stefndi á, að viðskipti aðila hafi haldið áfram með líkum hætti eftir afhendingu víxlanna. Skuldin á viðskiptareikningunum hafi aldrei verið borguð upp og hafi enn verið veruleg, þegar greiðslustöðvunarbeiðni var lögð fram.

Stefndi telur, að ef ætlunin hefði verið að tryggja sérstaklega stöðu fyrir-tækisins gagnvart hugsanlegu gjaldþroti, hefði frekari lánsviðskiptum við Kjötmiðstöðina hf. verið hætt eftir afhendingu víxlanna, og skuldabréfinu hefði þá ekki verið skilað.

Stefndi telur, að greiðslur þær, sem deilt er um, hafi ekki farið fram með óvenjulegum greiðslueyri. Í fyrsta lagi sé greiðsla með vixlum, samþykktum af þriðja aðila, ekki óvenjulegur greiðslueyri í viðskiptum milli framleiðenda og smásala á Íslandi. Vísar stefndi til bréfs framkvæmdastjóra Verslunarráðs Íslands frá 15. mars 1990. Bréfið er svar við fyrirspurn lögmanns um riftunarmál, sem stefnandi þessa máls rekur gegn kaffibrennslu, um það, hvort greiðslur með vixli og skuldabréfi frá þriðja aðila teljist óvenjulegur greiðslueyri í reikningsviðskiptum aðila riftunarmálsins. Orðrétt segir í bréfinu um samhljóða niðurstöðu fullskipaðrar stjórnar Verslunarráðs Íslands: „Er algengt, að greitt sé í slíkum viðskiptum með greiðslukortanótum, skuldabréfum og vixlum, sem ýmist eru samþykktir til greiðslu af greiðandanum eða þriðja aðila.

Að mati Verslunarráðsins eru þau viðskipti, sem þér lýsið í bréfi yðar, ekki óvenjuleg og sá greiðslueyri, sem notaður er í viðskiptum, venjulegur.“

Stefndi telur bréfið hafa mikið sönnunargildi, enda sé Verslunarráð Íslands samtök þeirra aðila, sem best þekkja til viðskipta af þessu tagi.

Í öðru lagi telur stefndi, að greiðsla með öðru en peningum hafi verið venjuleg í viðskiptum milli stefnanda og stefnda. Vísar stefndi í því sambandi til þess, að greiðsla fyrir vörukaup Kjötmiðstöðvarinnar hf. til áramóta 1987/1988 og samnefnds einkafyrirtækis aðalhluthafa hins gjaldþrota félags allt frá árinu 1978 hafi farið fram með 30 eða 45 daga vixlum, samþykktum af IMA, samtökum kaupmanna, sem stefnandi tilheyrði.

Í þriðja lagi hafi engin greiðsla í reynd farið fram með viðskiptabréfum, því að allar greiðslurnar hafi komið til stefnda í formi peninga. Viðtaka viðskiptabréfanna inn á reikninginn hafi verið háð því skilyrði, að Landsbanki Íslands keypti þau.

Í fjórða lagi hafi afhending víxlanna í öllum tilvikum nema einu verið afhending á ávisun á peningagreiðslu, sem til kom fyrir frestdag, en viðskiptabankinn og stefndi höfðu fengið peningagreiðslur í stað víxlanna fyrir frestdag í flestum tilvikum.

Með sömu rökum heldur stefndi því fram, að afhending víxla í hendur þriðja manni hafi verið venjuleg eftir atvikum í viðskiptum aðila þessa máls.

Stefndi telur enn fremur, að tiltekin einkenni séu sameiginleg þeim greiðslum, sem riftunarreglum gjaldþrotalaga sé stefnt gegn. Þessi einkenni séu t. d. þau, að afhent eru verðmæti, sem kröfuhafi hefur ekki endilega not fyrir, verðmæti hlutanna er ákvarðað jafnt skuldinni, og ekki er um frekari afhendingu kröfuhafa á verðmætum til skuldara að ræða. Stefndi telur um ekkert þessara einkenna vera að ræða í málinu.

Stefndi telur, að ef riftun verði samþykkt, eigi búið einungis rétt á endurgreiðslu samkvæmt auðgunarreglunni í 62. gr. 1. nr. 6/1978. Krafa stefn-

anda geti því ekki orðið hærri en söluverð og innheimtuandvirði víxlanna, 2.078.129 kr. Þá telur stefndi, að draga beri frá þeirri fjárhæð vörugjald, sem stefndi hafi innheimt fyrir ríkissjóð og nemi 12,29% af vöruverði.

Um skilyrði riftunar samkvæmt 61. gr. 1. nr. 6/1978 telur stefndi ekki vera að ræða, þar sem forsvarsmenn stefnda hafi enga hugmynd haft um greiðsluferfiðleika Kjötmiðstöðvarinnar hf. fyrr en í lok ágúst 1988.

Stefndi telur, að þar sem 63. gr. 1. nr. 6/1978 sé skaðabótakrafa, verði stefnandi að sanna tjón sitt. Stefnanda hafi ekki tekist að sýna fram á, að tjón sitt nemi stefnufjárhæðinni.

Þá mótmælir stefndi upphafstíma vaxtakröfu og telur dráttarvaxtakröfu ekki samrýmast skilyrðum 88. gr. 1. nr. 85/1936.

Stefndi ber ekki fyrir sig 68. gr. 1. nr. 6/1978.

Forsendur og niðurstaða.

Fallast ber á það með stefnanda, að andvirði víxla, sem stefnda voru afhentir, hafi verið notað til að grynna á skuldum Kjötmiðstöðvarinnar hf. við stefnda, og telst ráðstöfun víxlanna því greiðsla skuldar í skilningi gjaldþrotalaga nr. 6/1978.

Óumdeilt er, að greiðslan fór fram á síðustu sex mánuðum fyrir frestdag, sem var 26. september 1988.

Stefnda var greidd skuldin með víxlum, samþykktum af þriðja aðila, sem telja verður óvenjulegan greiðslueyri í skilningi 1. tl. 54. gr. 1. nr. 6/1978, enda var ekki samið um slíka greiðslutilhögun, þegar til viðskiptanna var stofnað.

Verður þá tekið til athugunar, hvort greiðslan hafi virst venjuleg eftir atvikum í skilningi 1. tl. 54. gr. 1. nr. 6/1978.

Af hálfu stefnda er því haldið fram, að frá því að viðskipti við Kjötmiðstöðina hf. hófust og fram til áramóta 1987/1988, hafi vörukaup verslana félagsins verið greidd með víxlum, samþykktum af IMA. Þessu hefur stefnandi ekki mótmælt.

Á fram lögðum reikningsyfirlitum stefnda frá árinu 1988 sést, að greiðslur inn á viðskiptareikningana fram að afhendingu víxlanna voru litlar og fátítt, að greitt væri með peningum. Stærstu innborganir hafa verið skýrðar sem tekjufærslur vegna varnings, sem skilað var til stefnda. Einnig eru þar færslur vegna úttekta stefnda á matvælum hjá fyrirtæki í eigu Kjötmiðstöðvarinnar hf. Greiðslur Kjötmiðstöðvarinnar hf. til stefnda voru þannig með ýmsum hætti.

Lagt hefur verið fram í málinu bréf framkvæmdastjóra Verslunarráðs Íslands, en það ber yfirskriftina: Efni: Viðskiptavenjur. Af hálfu stefnanda var framlagningu bréfsins ekki mótmælt.

Með hliðsjón af niðurstöðu stjórnar Verslunarráðs Íslands um sambæri-

leg viðskipti þykir stefndi hafa sýnt fram á, að í viðskiptum eins og þeim, sem hér um ræðir, sé algengt, að kröfur vegna vörukaupa séu greiddar með víxlum, samþykktum af þriðja aðila.

Í ljós hefur verið leitt, að stefndi hélt áfram að selja Kjötmiðstöðinni hf. vörur með líkum hætti eftir afhendingu víxlanna, og hækkaði skuld félagsins við stefnda nokkuð fram að upphafi greiðslustöðvunar.

Fallast má á það með stefnda, að ráðstöfun víxlanna hafi verið eðlileg, eins og viðskiptum aðila var háttað, og hafi ekki á sér þann blæ, að ætlunin hafi verið að ívilna stefnda á kostnað annarra kröfuhafa.

Með hliðsjón af viðskiptum aðila málsins fyrir og eftir ráðstöfun víxlanna, margvíslegum greiðsluaðferðum, sem tíðkuðust í viðskiptunum, og framangreindri niðurstöðu stjórnar Verslunarráðs Íslands verður að telja, eins og hér stendur á, að „greiðslan hafi virst venjuleg eftir atvikum“. Þykir því bresta heimild til riftunar á grundvelli 1. tl. 54. gr. 1. nr. 6/1978.

Gegn mótmælum stefnda þykir stefnandi ekki hafa leitt í ljós, að forráðamenn stefnda hafi vitað eða mátt vita um ógjaldfærni Kjötmiðstöðvarinnar hf., þegar víxlarnir voru afhentir, og verður því að hafna kröfu stefnanda um riftun á grundvelli 61. gr. 1. nr. 6/1978.

Samkvæmt framansögðu ber að sýkna stefnda af öllum kröfum stefnanda.

Eftir úrslitum málsins þykir rétt, að stefnandi greiði stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn 200.000 krónur.

Sigurður T. Magnússon, settur borgardómari, kvað upp dóm þennan.

D ó m s o r ð:

Stefndi, Núi-Sírius hf., skal vera sýkn af kröfum stefnanda, protabús Kjötmiðstöðvarinnar hf.

Stefnandi greiði stefnda 200.000 krónur í málskostnað.

Dómi þessum ber að fullnægja innan fimmtán daga frá lögbirtingu hans að telja að viðlagðri aðför að lögum.